

**SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI PLANU PRACY
SUWALSKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO (SPK) na 2023 rok**

Lp.	Planowane działania	czas realizacji	Realizacja
I	Ochrona przyrody i krajobrazu		
1.	Prace monitoringowe		
a)	populacji bociana białego,	VII	Skontrolowano łącznie 113 gniazd, stwierdzono 76 par bocianów, w tym 65 par z młodymi. W granicach SPK skontrolowano 73 gniazd, 48 gniazd było zajętych, w nich stwierdzono 96 osobników dorosłych i 93 osobników młodych; średnia liczba młodych: 1,9 młodych/parę dorosłych i 2,3 młodych/parę dorosłych, która wyprowadziła lęg.
b)	miejsc hibernacji nietoperzy.	II	Skontrolowano 24 piwnice ziemianki (13 na terenie SPK), w piwnicach zimowało od 0 do 22 osobników nietoperzy. Łącznie stwierdzono zimowanie 231 nietoperzy należących do 5 gatunków: nocek rudy (133 os. łącznie/58 os. na terenie SPK), mroczek poźlocisty (12/8 os.), gacek brunatny (33/20 os.), mopek (39/19 os.), nocek Natterera (12/7 os.).
2.	Inwentaryzacje przyrodnicze: wybranych gatunków chronionych lub znajdujących się w załącznikach Dyrektywy Ptasiej i Dyrektywy Siedliskowej.	III-VII	<ul style="list-style-type: none"> Dokonano inwentaryzacji projektowane użytku ekologicznego w dolinie Szeszupy (Łopuchowo). Stwierdzone gatunki ptaków: bekas krzyk (lęg, gniazdo na kępie turzyc, 4 jaja), potrzos zwyczajny, trznadel zwyczajny, zięba zwyczajna, żuraw zwyczajny (Dyrektywa Ptasia i Siedliskowa), czajka zwyczajna, myszołów zwyczajny, sójka zwyczajna, sroka zwyczajna, gołąb grzywacz; ssaki: łos euroazjatycki, bóbr europejski, dzik euroazjatycki, owady: latolistek cytrynek, zorzynek rzeżuchowiec, łunica czerwona, lecicha pospolita, szablak zwyczajny, świtezianka dziewica. <p>Cenne gatunki roślin: wielosił błękitny – relikw glacialny, objęty ścisłą ochroną gatunkową, w Polsce gatunek rzadki wg Czerwonej Księgi Roślin gatunek narażony na wymarcie (kategoria VU) głównie z powodu melioracji.</p>

			<ul style="list-style-type: none"> Gatunki zaobserwowane na terenie SPK podczas patroli terenowych: bocian czarny, zimorodek, dzięcioł średni, dudek, błotniak łąkowy, błotniak stawowy, puszczyk zwyczajny, bielik, czapla biała, rzęsorek rzeczek, kłępa łośia z łośzakiem, gronostaj, ślady wilka.
3.	Organizowanie działań związanych z czynną ochroną przyrody na terenie rezerwatów „Głazowisko Bachanowo nad Czarną Hańczą” i „Rutka” oraz na terenie użytku ekologicznego jez. Purwin.	IV-XI	Działania związane z czynną ochroną przyrody na terenie rezerwatów: -„Głazowisko Bachanowo nad Czarną Hańczą” - ekstensywny wypas bydła przez właściciela gruntu; -„Rutka” - ekstensywny wypas gruntu prowadzony przez dzierżawcę, tj. Stowarzyszenie Miłośników SPK „Kraina Hańczy”. Usunięto również samosiewy drzew i krzewów na obszarze około 3-4 ha. W bieżącym roku zgodnie z zaleceniami ochronnymi użytku ekologicznego jez. Purwin nie wykaszano.
4.	Organizowanie działań związanych z usuwaniem z terenu SPK gatunków obcych roślin inwazyjnych ze szczególnym uwzględnieniem barszczu Sosnowskiego.	V - XI	Wykoszono płaty barszczu Sosnowskiego w miejscowości Wodziłki i Kleszczówek. Usunięto mechanicznie płaty astra nowobelgijskiego rosnącego wzdłuż drogi Sidory-Smolniki.
5.	Opieka nad zwierzętami wymagającymi leczenia, odłów i przekazywanie do azylu dla dzikich zwierząt.	VI-VII	W 2023 r. przekazano do Ośrodka Rehabilitacji Dzikich Zwierząt w Mikołajówce wyrzucone z gniazda pisklę bociana białego i podlot kawki zabrane ze środowiska.
6.	Bieżący przegląd stanu oznakowania granic Parku oraz obiektów prawnie chronionych (pomniki przyrody, rezerваты, użytki ekologiczne). Uzupełnianie braków lub zgłaszanie organom nadzorującym obiekty chronione.	V-X	Na bieżąco dokonywano przeglądu stanu oznakowania granic Parku oraz obiektów prawnie chronionych (pomniki przyrody, rezerваты, użytki ekologiczne) na terenie Parku. Na bieżąco również uzupełniano braki w oznakowaniu.
7.	Prowadzenie postępowań administracyjnych związanych z wydawaniem decyzji na usuwanie drzew lub krzewów oraz nakładania administracyjnych kar pieniężnych za zniszczenie terenów zieleni, drzew lub krzewów w przypadku nieruchomości będących własnością Gminy Miejskiej Suwałki, leżących na terenie Suwałk - miasta na prawach powiatu.	I-XII	Informacja w załączniku nr 1 do sprawozdania
8.	Prowadzenie ewidencji oraz gromadzenie informacji na temat gatunków roślin i zwierząt występujących na terenie SPK, ze szczególnym uwzględnieniem gatunków chronionych.	I-XII	Stan ewidencji na dzień 31 grudnia 2023 r.: 2520 gatunków zwierząt (217 kręgowców i 2303 bezkręgowców); 943 gatunków roślin (840 roślin naczyniowych, 96 mchów, 7 wątrobowców); 237 gatunków grzybów (w tym porostów). Bazy są na bieżąco uzupełniane.
II	Identyfikacja i ocena istniejących i potencjalnych zagrożeń parku		

1.	Patrolowanie terenu Parku i otuliny w celu identyfikacji i oceny potencjalnych zagrożeń, w tym pod kątem przestrzegania zapisów planu ochrony SPK oraz innych przepisów z zakresu ochrony środowiska (m.in. gospodarki odpadami, utrzymania porządku, pozyskiwania kopalin, nawożenia gnojowicą, odprowadzania ścieków bytowych).	I-XII	<p>Straż na bieżąco patrolowała teren Parku i otuliny w celu identyfikacji i oceny potencjalnych zagrożeń, w tym pod kątem przestrzegania zapisów planu ochrony Parku oraz innych przepisów z zakresu ochrony środowiska, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • straż informowała wędkarzy o niebezpieczeństwie wchodzenia na łód oraz o zasadach korzystania z łowiska wędkarskiego „Turtul”, np. o obowiązku utrzymania porządku w miejscu połowu ryb; • straż informowała osoby korzystające z plaż i kąpielisk na terenie SPK o zasadach bezpiecznego korzystania z wód; • straż w obecności przedstawiciela Wód Polskich brała udział w zarybianiu przez dzierżawcę Stawu Turtulskiego szczupakiem i linem; • straż interweniowała w sprawie obecności zwierząt gospodarskich w parku podworskim w Starej Hańczy, które niszczyły zieleń i infrastrukturę. Właściciel zwierząt został pouczony o obowiązku utrzymywania stada w obrębie własnej działki rolnej; • w okresie wzmożonego ruchu turystycznego (czerwiec – wrzesień) straż upominała turystów odwiedzających park podworski w Starej Hańczy i pozostawiających auta wzdłuż drogi gminnej o konieczności parkowania w miejscach wyznaczonych; • straż zaobserwowała zakwit sinic w jeziorze Hańcza. Informacja i ostrzeżenie o zakwicie zamieszczone zostały na stronie internetowej SPK oraz w mediach społecznościowych; • podczas oczyszczania oczka wodnego w parku podworskim w Starej Hańczy zauważono pocisk z okresu II wojny światowej o czym poinformowana została Policja. Pocisk został wywieziony przez patrol saperski. • straż interweniowała podczas wypadku samochodowego w miejscowości Rutka, gdzie potrącona została sarna. O zdarzeniu poinformowane zostało Koło Łowieckie „Kuna”, które przejęło ranne zwierzę.
2.	Współpraca z organami administracji państwowej (m.in. RDOŚ, WIOŚ, Policją, Inspektoratem Nadzoru Budowlanego) w zakresie przestrzegania zakazów obowiązujących na terenie Parku.	I-XII	<p>- współpraca z PGW Wody Polskie Zarząd Zlewni w Augustowie w związku z procederem grodzenia brzegów i przegradzania rzeki Czarnej Hańczy. PGW Wody Polskie nakazały właścicielom gruntów usunięcie ogrodzeń z drutu kolczastego oraz ogrodzeń pod napięciem elektrycznym na odcinku Bachanowo-Turtul.</p> <p>- uczestniczono w charakterze świadka w dwóch rozprawach sądowych dotyczących prac wykonanych w strefie ochronnej jeziora w miejscowości Kleszczówek.</p>
3.	Kontrola i uzupełnienie oznakowania i zabezpieczeniu terenów, obiektów i urządzeń przeznaczonych do pływania, kąpania się, uprawiania sportu lub rekreacji	V-VIII	Na bieżąco dokonywano przeglądu stanu oznakowania granic Parku oraz obiektów prawnie chronionych (pomniki przyrody, rezerваты, użytki ekologiczne) na terenie Parku. Na bieżąco również uzupełniano braki

	na obszarach wodnych zarządzanych przez Park.		w oznakowaniu.
III	Ochrona wartości historycznych i kulturowych		
1.	Współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz z innymi jednostkami upowszechniającymi wartości historyczno-kulturowe obszaru Parku w zakresie ochrony obiektów istotnych dla kultury i tradycji regionu.	II-XII	<p>a) przy współpracy ze Stowarzyszeniem Miłośników SPK „KRAINA HAŃCZY” przedłużono ważność pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prowadzenie badań archeologicznych w formie nadzoru nad pracami ziemnymi związanymi z budową trzech ciągów schodów na zabytku grodzisko pradziejowe i wczesnośredniowieczne na gruntach wsi Czajewszczyzna (Góra Zamkowa).</p> <p>b) uzyskano zgodę Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na przeprowadzenie prac renaturyzacyjnych oczka wodnego położonego w parku podworskim w Mierkiniach (Stara Hańcza).</p> <p>c) uzyskano zgodę Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na wprowadzenie nowych nasadzeń drzew i krzewów w parku podworskim w Starej Hańczy w ramach projektu „Promocja ochrony różnorodności biologicznej i przyrodniczej SPK poprzez modernizacja ścieżki edukacyjnej „Opowieści Turtula” i inne działania wspierające ochronę przyrody”.</p>
2.	Inicjowanie i organizowanie prac związanych z ochroną i zagospodarowaniem turystycznym obiektów cennych pod względem kulturowym.	VI-XI	W ramach zadania „Ochrona miejsc rozrodu płazów” zrenaturyzowano zbiornik wodny znajdujący się na terenie parku podworskiego w Starej Hańczy. Wyremontowano pomost umożliwiający obserwacje przyrodnicze oraz umieszczono przy nim tablicę edukacyjną o płazach SPK. Pomost dostosowano do użytkowania przez osoby ze szczególnymi potrzebami.
3.	Ochrona parku podworskiego w Starej Hańczy poprzez regularne prace pielęgnacyjne: wykaszanie i udrażnianie ciągów komunikacyjnych.	V-XI	Regularnie wykaszano i odkrzaczano park podworski w Starej Hańczy. Na bieżąco udrażniano ciągi komunikacyjne udostępniając część parku dla turystów.
4.	Organizacja Nocy Świętojańskiej w Turtulu.	IV-VI	23.06.2023 r. zorganizowano we współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Podlaskiego, Gminą Jeleniewo i Urzędem Miasta Suwałki „Noc Świętojańską w Turtulu”. W programie wydarzenia znalazły się m.in. konkurs na najpiękniejszy wianek, poszukiwanie „kwiatu paproci” - gra terenowa, palenie ogniska w trakcie całego wieczoru, występy zespołów ludowych i folkowych (Niezapominajki, SZALEJOWianki, Przeroślaki, Formacja Byle Dalej, BIELE, Jacek Dębicki) oraz występy Grupy Teatralnej „My stela” ze Smolnik i Szeszupy, opowieści jaćwieskie grupy rekonstrukcyjnej Pera Sudinoi – Synowie Jaćwieży. Zwieńczeniem wieczoru był tradycyjnie pokaz tańca z ogniem.
5.	„Dzień otwarty w SPK” - organizacja gry terenowej	V-VII	29.07.2023 r. zorganizowano we współpracy ze Stowarzyszeniem Miłośników SPK

	połączonej z aktywnym wypoczynkiem i poznawaniem SPK (realizacja uzależniona od pozyskania środków finansowych).		„Kraina Hańczy” grę terenową „Fascynujący świat przyrody i kultury SPK” skierowaną do grup rodzinnych. Gra zakładała wędrówkę dwiema trasami (5 i 7 km) i rozwiązywanie zadań o tematyce związanej z oszczędnością energii. Początek i koniec gry znajdował się w Starej Hańczy. W grze udział wzięło 109 osób, tworzących 30 drużyn. Dofinansowanie - Województwo Podlaskie.
6.	„Poznaj swoją małą ojczyznę” - wycieczka krajoznawcza dla laureatów konkursu wiedzy o SPK i Suwałkach (realizacja uzależniona od pozyskania środków finansowych).	VIII-IX	22.09.2023 r. zorganizowano we współpracy ze Stowarzyszeniem Miłośników SPK „Kraina Hańczy” wycieczkę krajoznawczą dla laureatów VIII edycji konkursu wiedzy o SPK i Suwałkach „Poznaj swoją małą ojczyznę”. Uczestnicy wycieczki zwiedzili m.in. Górę Cisową, Smolniki, Izbę Pamięci Jaćwieskiej w Szurpiłach, rezerwat Rutka, Głazowisko Bachanowo nad Czarną Hańczą i Starą Hańczę. Dofinansowanie - Miasto Suwałki.
7.	Szkolenia z zakresu ochrony krajobrazu dla pracowników gmin, starostwa, architektów i mieszkańców SPK (realizacja uzależniona od pozyskania zewnętrznych środków finansowych).	I	Projekt „Chrońmy krajobraz Suwalskiego Parku Krajobrazowego!” skierowany został o dofinansowanie do Urzędu Marszałkowskiego WP. Z powodu braku uzyskania dofinansowania nie został zrealizowany.
8.	Udział w ogólnopolskiej akcji Europejskie Dni Dziedzictwa - organizacja, dla grup szkolnych, wędrówek związanych z dziedzictwem kulturowym na terenie SPK.	IX	11-15.09.2023 r. - zorganizowano obchody Europejskich Dni Dziedzictwa, w których uczestniczyło 65 uczniów szkół podstawowych z Krasnopola i Filipowa. Uczestnicy obchodów wędrawali z przewodnikiem ścieżką poznawczą „U źródeł Szeszupy” oraz „Doliną Czarnej Hańczy”, poznając dziedzictwo kulturowe SPK.
9.	Obchody Międzynarodowego Dnia Krajobrazu - organizacja spacerów krajobrazowych ścieżkami edukacyjnymi Parku.	X	20.10.2023 r. zorganizowano obchody Dnia Krajobrazu w postaci spacerów krajobrazowych ścieżką poznawczą „Doliną Czarnej Hańczy” dla grup szkolnych. Ze względu na niekorzystne warunki atmosferyczne żadna szkoła nie zgłosiła chęci udziału w spacerach.
IV	Działalność edukacyjna		
1.	Organizacja		
a)	XXII edycji ogólnopolskiego konkursu wiedzy przyrodniczej „Poznajemy parki krajobrazowe Polski” pod hasłem „Ptaki parków krajobrazowych” dla uczniów kl. VI - VIII SP;	I-III	Zorganizowano trzy etapy (szkolny, parkowy i wojewódzki) XXII edycji ogólnopolskiego konkursu przyrodniczego „Poznajemy parki krajobrazowe Polski”. Uczestnicy: uczniowie kl. VI-VIII SP. Hasło konkursu „Ptaki parków krajobrazowych”. Do I etapu przystąpiło 26 uczniów ze szkół w Wiżajnach, Rutce-Tartak i Jeleniewie. Zadaniem uczestników konkursu było rozwiązanie testu (25 pytań, z czego 10 ze znajomości ptaków i 15 z wiedzy na temat SPK). W IV etapie wojewódzkim rywalizowały ze sobą trzy 3-osobowe drużyny reprezentujące poszczególne parki krajobrazowe województwa. I miejsce zajęła drużyna z Zespołu Szkół Samorządowych

			w Krynkach, II SP w Drozdowie, III SP w Jeleniewie. Nagrodzono 9 osób. Nagrody ufundowało Województwo Podlaskie.
b)	międzyszkolnego konkursu wiedzy o SPK pt. „Poznaj swoją małą ojczyznę” dla uczniów klas VI-VIII suwalskich szkół podstawowych (realizacja uzależniona od pozyskania środków finansowych);	VIII-IX	Zorganizowano międzyszkolny konkurs wiedzy o SPK pt. „Poznaj swoją małą ojczyznę” dla uczniów klas VI-VIII suwalskich szkół. Do konkursu zgłosiło się 183 uczniów z 9 szkół podstawowych z Suwałk. Konkurs polegał na rozwiązaniu testu zawierającego pytania na temat walorów przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych SPK. Główną nagrodą w konkursie była wycieczka autokarowa po Parku, w której uczestniczyło 42 laureatów i 7 opiekunów. Wycieczkę zorganizowano przy dofinansowaniu ze Stowarzyszenia Miłośników SPK „Kraina Hańczy” i Urzędu Miasta Suwałki.
c)	współorganizacja wspólnie z Białowieskim Parkiem Narodowym XII edycji Konkursu Wiedzy Ekologicznej „Różnorodność biologiczna i formy ochrony przyrody w Polsce” (etap szkolny, powiatowy, finał wojewódzki) dla uczniów kl. VII - VIII SP;	IX-XII	Wspólnie z Białowieskim PN przeprowadzono XII edycję Konkursu Wiedzy Ekologicznej „Różnorodność biologiczna i formy ochrony przyrody w Polsce”. Konkurs skierowany był do uczniów klas VI-VIII szkół podstawowych z terenu województwa podlaskiego. W 2023 r. przeprowadzono I etap szkolny konkursu, do którego przystąpiło 32 uczniów z trzech szkół podstawowych z: Jeleniewa, Przerośli i Rutki-Tartak. Kolejne etapy konkursu (powiatowy i wojewódzki) odbędą się w 2024 roku.
d)	międzyszkolnego konkursu na wykonanie figury przestrzennej przedstawiającej wybrany gatunek ptaka szponiastego lub sowy pt. „Skrzydłaci łowcy SPK” dla uczniów klas V-VIII SP;	III-IV	Zorganizowano międzyszkolny konkurs plastyczny na wykonanie figurki przedstawiającej wybrany gatunek ptaka szponiastego lub sowy pt. „Skrzydłaci łowcy SPK”. Konkurs skierowany był do uczniów klas V-VII SP. Uczestniczyło w nim 14 osób z dwóch szkół z terenu Parku i otuliny. W konkursie wyłoniono 5 laureatów. Nagrody ufundowało Stowarzyszenie Miłośników SPK „Kraina Hańczy” i SPK.
e)	międzyszkolnego konkursu plastycznego pt. „Błotniak czy jastrząb? – ptaki szponiaste SPK” dla uczniów klas „0” – IV SP. Przygotowanie pokonkursowej wystawy prac plastycznych;	III-IV	Przeprowadzono międzyszkolny konkurs plastyczny „Błotniak czy jastrząb? – ptaki szponiaste SPK” dla uczniów klas „0”-IV SP. Zadaniem uczestników było przygotowanie pracy plastycznej przedstawiającej wybrany gatunek ptaka szponiastego występującego na terenie Parku. Wpłynęły 74 prace ze szkół w Wiżajnach, Jeleniewie i Rutce-Tartak. Nagrodzono 18 prac i przyznano 21 wyróżnień. Nagrody ufundowało Stowarzyszenie Miłośników SPK „Kraina Hańczy” i SPK. Prace laureatów konkursu wyeksponowano na pokonkursowej wystawie prac w siedzibie SPK.
f)	międzyszkolnego konkursu ekologicznego w dwóch kategoriach na wykonanie ekostroju lub ekozabawki z surowców wtórnych pochodzących z recyklingu dla uczniów szkół podstawowych;	V-VI	Zorganizowano międzyszkolny konkurs ekologiczny w dwóch kategoriach: ekostroj i ekozabawka z surowców pochodzących z recyklingu. Konkurs skierowany był do uczniów szkół podstawowych. Zgłoszono 51 prac ze szkół w Jeleniewie, Wiżajnach, Przerośli i Pawłówce. W konkursie wyłoniono 7 laureatów i przyznano 10 wyróżnień. Nagrody ufundowało Stowarzyszenie Miłośników SPK „Kraina Hańczy” i SPK.

g)	międzyszkolnego konkursu plastycznego w dwóch kategoriach: na projekt i wykonanie ekologicznej kartki świątecznej o tematyce bożonarodzeniowej i noworocznej oraz na wykonanie ozdoby choinkowej dla uczniów przedszkoli i klas „0”- III SP.	XI-XII	Zorganizowano konkurs plastyczny na bożonarodzeniową i noworoczną ekokartkę świąteczną oraz na ekoozdobę choinkową dla przedszkoli i klas „0”- III SP. Na konkurs wpłynęło 78 kartek i 69 ozdób choinkowych ze szkół podstawowych w Wiżajnach, Jeleniewie, Rutce-Tartak, Przerośli, Pawłówce i Prudziszkach. W kategorii kartka świąteczna wyłoniono 5 laureatów i przyznano 21 wyróżnień; w kategorii ozdoba choinkowa wyłoniono 5 laureatów i przyznano 16 wyróżnień. Nagrody ufundowało Stowarzyszenie Miłośników SPK „Kraina Hańczy” i SPK.
2.	Edukacja dzieci i młodzieży		
a)	organizowanie i prowadzenie zajęć „Zielonej szkoły w Turtulu”.	I-XII	W 2023 r. SPK przeprowadził zajęcia dla 3346 osób w ramach „Zielonej szkoły w Turtulu” w zakresie ochrony przyrody, ekologii, geomorfologii, historii i kultury regionu.
b)	„Zimowe spotkania z SPK” - spotkania będą miały formę zajęć stacjonarnych lub będzie to cykl postów/artyków skierowanych do dzieci i młodzieży umieszczanych na profilu Facebook SPK, w okresie ferii zimowych (sposób realizacji uzależniony od liczby chętnych).	I-II	W okresie ferii zimowych 2023 r., w ramach „Zimowych spotkań z SPK”, na portalu społecznościowym Facebook SPK ukazał się cykl postów/artyków pn. „Skrzydlate ferie”, w których przedstawiano wybrane gatunki ptaków szponiastych i sów występujących na terenie Parku. Każdy tydzień kończył się mini konkursem ze znajomości omawianych gatunków, w którym do wygrania były wydawnictwa SPK. W okresie ferii przeprowadzono też zajęcia stacjonarne w dwóch placówkach oświatowych - w Publicznej Bibliotece w Suwałkach – Filia Nr 3 oraz w SP w Wiżajnach. Uczestniczyło w nich 30 uczniów. Tematyka zajęć dotyczyła znajomości ptaków przylatujących do karmnika oraz ryb występujących na terenie SPK.
c)	Popularyzacja wiedzy o Parku wśród uczniów różnych typów szkół spoza terenu SPK.	X	Zorganizowano zajęcia wyjazdowe w SP w Filipowie, SP nr 10 i SP nr 5 w Suwałkach. Tematyka zajęć dotyczyła walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych SPK, ryb oraz nietoperzy spotykanych w SPK. W zajęciach uczestniczyło 220 uczniów.
3.	Organizacja i udział w akcjach i imprezach związanych z kalendarzem ekologicznym, m.in.		
a)	Dnia Ziemi (22 kwietnia) – impreza plenerowa dla dzieci i młodzieży. Tematem przewodnim imprezy będą ptaki drapieżne SPK.	IV	28.04.2023 r. w siedzibie SPK w Turtulu zorganizowano Dzień Ziemi - imprezę plenerową dla dzieci i młodzieży z okolicznych szkół. Uczestnicy wraz z przewodnikiem przespacerowali się ścieżką edukacyjną „Doliną Czarnej Hańczy”, wysłuchali opowieści o ptakach drapieżnych oraz zwiedzili pokonkursową wystawę prac plastycznych. Impreza zakończyła się wspólnym ogniskiem w Turtulu. Uczestniczyło w niej 75 uczniów.
b)	Światowego Dnia Ochrony Środowiska - impreza	V-VI	W ramach obchodów Światowego Dnia Ochrony Środowiska przeprowadzono konkurs

	plenerowa dla dzieci i młodzieży, podczas której nastąpi rozstrzygnięcie konkursu na ekostroj i ekozabawkę;		na projekt i wykonanie ekostroju lub ekozabawki. Opis – dział IV, pkt. 1 f).
c)	akcja „Sprzątanie Świata – Polska 2023” – tygodniowe porządkowanie ścieżek edukacyjnych i szlaków turystycznych SPK,	IX-X	25-27.09 i 02-03.10.2023 r. zorganizowano akcję „Sprzątanie Świata - Polska 2023” pod hasłem „Sprzątanie świata łączy ludzi”. Wzięło w niej udział 380 uczniów ze szkół podstawowych z Wiżajn, Jeleniewa, Rutki-Tartak, Pawłówki, Krasnopola oraz SP nr 11 i 6 w Suwałkach. Uporządkowano 80 km szlaków turystycznych i ścieżek poznawczych przebiegających po terenie SPK.
d)	Europejski Dzień bez Samochodu (Rowerowe Sprzątanie Świata).	IX	Zorganizowano rajd rowerowy po terenie SPK połączony ze sprzątaniem szlaków rowerowych Parku. Uczestniczyło w nim 51 uczniów ze SP w Jeleniewie, Wiżajnach, Przerośli i Rutki-Tartak.
4.	Informowanie o przepisach ochrony środowiska i przyrody		
a)	informowanie zainteresowanych o przepisach związanych z lokalizacją nowych obiektów budowlanych na terenie Parku oraz architekturą regionalną Suwalszczyzny,	I-XII	Na bieżąco i w zależności od potrzeb Park informował zainteresowanych o przepisach związanych z lokalizacją nowych obiektów budowlanych na terenie Parku oraz architekturą regionalną Suwalszczyzny. Zainteresowanym przekazywano ulotkę na temat zasad lokalizacji i przepisów dotyczących budownictwa.
b)	informowanie zainteresowanych o przepisach związanych z funkcjonowaniem parku krajobrazowego.	I-XII	Na bieżąco i w zależności od potrzeb informowano zainteresowanych o przepisach związanych z funkcjonowaniem parku krajobrazowego.
5.	Działalność wydawnicza Parku		
a)	przygotowywanie tekstów do publikacji popularyzujących walory Parku;	VI-VII	Współpracowano przy opracowaniu artykułu poświęconego ścieżce edukacyjnej „Opowieści Turtula” magazynu „W Podróż” dedykowanym pasażerom PKP Intercity (nakład 35 tys. egzemplarzy).
b)	aktualizowanie i zarządzanie treścią oficjalnej strony parku www.spk.org.pl	I-XII	Na bieżąco aktualizowano treści strony Parku www.spk.org.pl m.in. poprzez zamieszczanie relacji z bieżących wydarzeń, wzbogacanie galerii zdjęć, aktualizowanie informacji.
6.	Gromadzenie i udostępnianie opracowań i publikacji poświęconych wartościom przyrodniczym, krajobrazowym, historycznym, kulturowym SPK.	I-XII	Na bieżąco gromadzono i udostępniano zainteresowanym opracowania i publikacje poświęcone wartościom przyrodniczym, krajobrazowym, historycznym i kulturowym.
V	Działalność w zakresie turystyki, rekreacji i promocji		
1.	Działalność informacyjna i promocyjna SPK		

a)	obsługa grup wycieczkowych - przewodnictwo wycieczek autokarowych po Parku, oprowadzanie po wystawach czasowych, Izbie regionalnej i po ścieżkach edukacyjno-przyrodniczych,	IV-X	Obsługa wycieczek autokarowych i terenowych po ścieżkach edukacyjnych SPK. Poza działalnością Zielonej Szkoły w Turtulu obsłużono 110 osób, m.in. przeprowadzono prelekcję o Parku oraz zorganizowano wycieczkę objazdową studentom ekobiznesu i biologii Uniwersytetu w Białymstoku, słuchaczom Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Sokółce oraz obsłużono grupę pracowników Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Suwałkach.
b)	obsługa punktu informacji turystycznej w siedzibie SPK oraz prowadzenie statystyki ruchu turystycznego,	I-XII	We współpracy ze Stowarzyszeniem Miłośników SPK „Kraina Hańczy” prowadzono punkt informacji turystycznej: w miesiącach VII-VIII 6 dni w tygodniu (pn.-pt. 7.30 - 18.00, soboty 10.00 - 17.00), poza sezonem w godzinach pracy SPK. W IT udzielono informacji 2 329 osobom, w tym 165 turystom z zagranicy z 15 krajów.
c)	gromadzenie i aktualizowanie danych dotyczących turystyki pobytowej oraz ich rozpropagowanie na stronie internetowej Parku i w wydawanych informatorach.	I-XII	Na bieżąco gromadzono i aktualizowano dane dotyczące turystyki pobytowej na stronie internetowej Parku oraz w serwisie Google Maps.
d)	przekazywanie materiałów promocyjnych Parku na targi i imprezy turystyczne.	III-XI	Przekazano materiały promocyjne Parku na targi i imprezy turystyczne: Międzynarodowe Targi Turystyki i Czasu Wolnego we Wrocławiu (03.- 05.03.2023), Międzynarodowe Targi Turystyczne TT WARSAW w Nadarzynie (23.-25.11.2023).
2.	Organizacja i udział w akcjach i imprezach promujących Park, ochronę środowiska oraz walory turystyczno-krajobrazowe		
a)	udział w imprezach poświęconych tematyce turystyczno-edukacyjnej (realizacja uzależniona od obowiązujących wytycznych sanitarnych),	VI-X	Uczestniczono i promowano SPK podczas: <ul style="list-style-type: none"> • 16.06.2023 r. Pikniku Edukacyjnego „Drozdowskie Przyrodobranie” w Drozdowie; organizator – Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi, • 02.07.2023 r. Pikniku Podlaskich Parków Narodowych i Krajobrazowych w Wasilkowie, • 09.07.2023 r. - imprezy plenerowej „Dzień drwala” w Nadleśnictwie Szczebra, • 29.-30.07.2023 r. - Festiwalu Jaćwieskiego Pera Sudinoi w Starej Hańczy, • 10.09.2023 r. - Dożynek Wojewódzkich w Wasilkowie, • 08.10.2023 r. - Eko Pikniku Czyste Powietrze - Zdrowy Wybór w Jeleniewie.
b)	organizacja „Świętojańskiej Wędrówki” dla mieszkańców Suwałk i osób zainteresowanych (realizacja zadania uzależniona od pozyskania środków finansowych),	VI	23.06.2023 r. zorganizowano wycieczkę pieszą dla 36 mieszkańców Suwałk pod hasłem „Świętojańska wędrówka”. Trasa wędrówki (5 km) prowadziła wokół jeziora Kamendul, od miejscowości Udziejek Dolny przez Łopuchowo do Udziejka Dolnego. Uczestnicy zwiedzili cmentarz ewangelicki w Łopuchowie, kapliczkę w Jacznie oraz

			<p>młyn wodny w Jacznie. Zapoznali się z walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi zagłębienia Szeszupy, jeziora Kamendul i Jaczno. Zadanie dofinansowane z środków NFOŚiGW oraz WFOŚiGW w Białymstoku z Programu Regionalnego Wsparcia Edukacji Ekologicznej.</p>
c)	<p>organizacja wycieczek pieszych po terenie SPK dla mieszkańców Suwałk w ramach zadania „Suwalska turystyczna rodzinka poznaje SPK” (realizacja uzależniona od pozyskania środków).</p>	VI-IX	<p>W ramach zadania „Suwalska turystyczna rodzinka zwiedza SPK” zorganizowano trzy wycieczki dla mieszkańców Suwałk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 22.07.2023 r. - oprowadzono po rezerwacie Głazowisko Bachanowo nad Czarną Hańczą i ścieżce edukacyjnej „Doliną Czarnej Hańczy” (3,5 km), w programie: jezioro Hańcza, głaz upamiętniający Antoniego Patłę, dolina „Gaciska”, wieża widokowa w Malesowiznie, oz turtulski, ognisko w Turtulu (udział 43 os.); - 19.08.2023 r. - trasa fragmentem ścieżki edukacyjnej „Wokół jeziora Jaczno” i zielonym szlakiem pieszym do Łopuchowa (4 km), w programie: punkt widokowy „Na ozie”, jezioro Jaczno i młyn wodny w Jacznie, jezioro Kamendul, ognisko w Łopuchowie (udział 39 os.); - 9.09.2023 r. - trasa z Udziejka Dolnego, czarnym szlakiem pieszym od Łopuchowa do Błaskowizny (5 km), w programie: cmentarz ewangelicki w Łopuchowie, rezerwat „Głazowisko Łopuchowskie”, jezioro Hańcza, ognisko w Błaskowiznie (udział 49 os.). <p>Zadanie dofinansowane przez Urząd Miasta Suwałki.</p>
3.	<p>Współpraca z samorządami, organizacjami, instytucjami i punktami informacji turystycznej działającymi na rzecz rozwoju turystyki w regionie.</p>	II-XII	<p>a) Współpraca z Polską Organizacją Turystyczną:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Park zwrócił komputer użytkowany w punkcie informacji turystycznej SPK, • promocja aplikacji MonumentApp dedykowaną polskim zabytkom, stworzoną przez Narodowy Instytut Konserwacji Zabytków. <p>b) Współpraca z Podlaską Regionalną Organizacją Turystyczną:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przygotowano i przekazano raport nt. ruchu turystycznym w SPK w sezonie turystycznym 2023 r. <p>c) Współpraca z Suwalską Organizacją Turystyczną:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przygotowano i przekazano SOT podsumowanie sezonu turystycznego w 2023r., • uaktualniono ofertę turystyczną SPK na stronie organizacji. <p>d) Współpraca z Bractwem Pera Sudinoi i Stowarzyszeniem „Jasne Życie” podczas organizacji I Historycznego Festiwalu Jaćwieskiego Pera Sudinoi w parku podworskim w Starej Hańczy. W programie odbyła się inscenizacja przybycia Jaćwingów, zaręczyn wodza oraz liczne pokazy rekonstrukcji dawnych rzemiosł, zbrojeń oraz turnieje walk</p>

				wojów. Imprezie plenerowej towarzyszyły prelekcje i wykłady dotyczące kultury jaćwieskiej.
				e) Udostępniono nieodpłatnie zdjęcia do artykułu poświęconego ścieżce edukacyjnej „Opowieści Turtula” lipcowego wydania magazynu „W Podróż” dedykowanym pasażerom PKP Intercity (nakład 35 tys. egzemplarzy).
4.	Działalność rekreacyjno-edukacyjna			
a)	organizacja rajdu rowerowego pn. „Rowerowe Sprzątanie Świata” dla uczniów klas VII i VIII szkół podstawowych.	IX	20.-22.09.2023 r. przeprowadzono XIV edycję „Rowerowego Sprzątania Świata” w ramach obchodów Światowego Dnia Bez Samochodu oraz akcji „Sprzątanie Świata-Polska 2023”. W akcji udział wzięło łącznie 51 uczniów ze SP w Jeleniewie, Przerośli, Rutce-Tartak i w Wiżajnach, którzy uporządkowali trasy rowerowe prowadzące po terenie Parku.	
5.	Podejmowanie działań mających na celu poprawę funkcjonowania szlaków turystycznych i ścieżek poznawczych przebiegających przez Park			
a)	uzupełnienie drogowskazów informacyjnych na szlakach turystycznych i ścieżkach poznawczych (realizacja uzależniona od pozyskanych środków)	V-XI	Zrealizowano zadanie „Dbamy o drogowskazy na szlakach turystycznych SPK - etap II” we współpracy ze Stowarzyszeniem Miłośników SPK „Kraina Hańczy”. Wymieniono 15 słupków kierunkowych w wybranych punktach węzłowych szlaków turystycznych i 93 drogowskazy turystyczne na terenie Parku. Zadanie dofinansowane przez Województwo Podlaskie.	
b)	inwentaryzacja stanu oznakowania tras rowerowych SPK i szlaków pieszych przebiegających przez teren Parku.	X-XI	Zinwentaryzowano tabliczki rowerowe i oznakowanie na trasie „Doliną Czarnej Hańczy z Suwałk do SPK”, „Na Górę Zamkową”, „Wokół jeziora Hańcza”. Usunięto gałęzie drzew i krzewów przysłaniających oznakowanie na trasach rowerowych i szlakach pieszych.	
VI	Współpraca z innymi podmiotami w zakresie ochrony Parku			
1.	Współpraca z Zakładem Energetycznym - ochrona gniazd bociana białego na słupach linii energetycznych, montowanie platform.	I-XII	Współpraca z zakładem energetycznym (PGE Dystrybucja Białystok) - ochrona gniazd bociana białego. W 2023 roku zakład energetyczny zamontował na wniosek SPK (z 2022 r.) 12 platform pod gniazda bociana. W 2022 r. SPK zgłosił 15 nowych lokalizacji słupów energetycznych, na których potrzebny jest montaż platform pod gniazda bocianie.	
2.	Udział w postępowaniu administracyjnym na etapie tworzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i zmian wprowadzanych w tych planach.	I-XII	Park nie brał udziału w postępowaniach administracyjnych na etapie tworzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i zmian wprowadzonych w tych planach, ponieważ w 2023 roku żadna z gmin z obszaru Parku nie przystąpiła do	

			sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.
	3.	Uzgodnianie lokalizacji oraz opiniowanie projektów decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, projektów architektonicznych dla obiektów budowlanych oraz innych inwestycji pod względem zgodności z treścią aktów prawnych oraz z planem ochrony Parku.	I-XII Park opiniował projekty decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, projekty architektoniczne dla obiektów budowlanych oraz innych inwestycji pod względem: zgodności z treścią aktów prawnych oraz planem ochrony parku. Zaopiniowano 19 decyzji o warunkach zabudowy (16 opinii pozytywnych) w tym 13 opinii dotyczących nowej zabudowy siedliskowej. Uczestniczo w licznych wizjach lokalnych, uzgodniono 10 projektów inwestycji, zarówno prywatnych jak i publicznych.
	4.	Współpraca z Regionalną Dyrekcją Ochrony Środowiska w oparciu o art. 124 §1 ustawy z dn. 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocen oddziaływania na środowisko.	I-XII Współpraca z RDOŚ w oparciu o art. 124 ust. 1 ustawy z dn. 3.10.2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocen oddziaływania na środowisko oraz na podstawie porozumienia z 2012 r. Współpraca objęła, m.in. 1. konsultacje dot. inwestycji na terenie SPK; 2. 26.05.2023 r. - udział w Radzie Ochrony Przyrody w związku z projektem Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku w sprawie zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Jezioro Hańcza”; 3. Udział w konsultacjach związanych z projektami zarządzeń zadań ochronnych Dyrektora RDOŚ w Białymstoku dla rezerwatu Rutka i Głazowisko Bachanowo nad Czarną Hańczą.
VII	Pozyskiwanie środków zewnętrznych na działalność statutową Parku		
	1.	Współpraca ze Stowarzyszeniem Miłośników SPK „Kraina Hańczy”- pozyskiwanie środków na dodatkową działalność w zakresie ochrony przyrody - projekt „Ochrona miejsc rozrodu płazów”.	I-II W ramach projektu „Ochrona miejsc rozrodu płazów SPK” zrenaturyzowano oczko wodne, dostosowano teren wokół oczka do potrzeb turystów oraz wykonano tablicę edukacyjną. Prace obejmowały m.in.: usunięcie roślinności wynurzonej, wyprofilowanie ścian zbiornika oraz usunięcie zadrzewień z brzegu zbiornika. Wykonano również remont pomostu w celu przystosowania go do potrzeb osób niepełnosprawnych. Na realizację projektu pozyskano dotację w wysokości 19 500,00 zł ze środków Województwa Podlaskiego.
	2.	„Skrzydłaci łowcy” – poznajemy ptaki drapieżne Suwalskiego Parku Krajobrazowego. Projekt kierowany do WFOŚiGW w Białymstoku.	I-XII Projekt „Skrzydłaci łowcy” - poznajemy ptaki drapieżne SPK nie został złożony do WFOŚiGW w Białymstoku ze względu na brak naboru. W związku z tym skierowano go do Urzędu Marszałkowskiego WP. Z powodu braku uzyskania dofinansowania nie został zrealizowany.
	3.	„Poznaj swoją małą ojczyznę” - wycieczka krajoznawcza dla laureatów konkursu wiedzy o SPK i Suwałkach. Projekt kierowany we współpracy ze	V-X Przy współpracy ze Stowarzyszeniem Miłośników SPK „Kraina Hańczy” uzyskano dofinansowanie ze środków Miasta Suwałki na realizację zadania publicznego pn.

	Stowarzyszeniem Miłośników SPK „Kraina Hańczy” do Urzędu Miejskiego w Suwałkach.		„Poznaj swoją małą ojczyznę” – wycieczka dla laureatów konkursu wiedzy o SPK i Suwałkach. Kwota dotacji - 3 500 zł.
4.	„Dbamy o drogowskazy na szlakach turystycznych SPK - etap II”. Projekt kierowany we współpracy ze Stowarzyszeniem Miłośników SPK do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego.	V-XI	Przy współpracy ze Stowarzyszeniem Miłośników SPK „Kraina Hańczy” uzyskano dofinansowanie ze środków Województwa Podlaskiego na realizację zadania publicznego pn. „Dbamy o drogowskazy na szlakach turystycznych SPK - etap II”. Kwota dotacji - 7 000 zł.
5.	„Noc Świętojańska w Turtulu” - projekt kierowany we współpracy ze Stowarzyszeniem Miłośników SPK „Kraina Hańczy” do Urzędu Miejskiego w Suwałkach.	V-VII	Przy współpracy ze Stowarzyszeniem Miłośników SPK „Kraina Hańczy” uzyskano dofinansowanie ze środków Miasta Suwałki na realizację zadania publicznego pn. „Noc Świętojańska w Turtulu”. Kwota dotacji - 4 000 zł.
6.	„Świętojańska Wędrówka w SPK - Przez łopuchowskie głazowisko” - projekt kierowany do Urzędu Miejskiego w Suwałkach ze Stowarzyszeniem Miłośników SPK „Kraina Hańczy”.	VI	We współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Podlaskiego zrealizowano „Świętojańską Wędrówkę w SPK” w ramach zadania „O przyrodzie dla każdego – mozaikowe działania edukacyjne w województwie podlaskim” dofinansowane z środków NFOŚiGW i WFOŚiGW w Białymstoku z Programu Regionalnego Wsparcia Edukacji Ekologicznej. Kwota dotacji - 2 920 zł.
7.	„Suwalska turystyczna rodzinka poznaje SPK”. Projekt kierowany we współpracy ze Stowarzyszeniem Miłośników SPK "Kraina Hańczy" do Urzędu Miejskiego w Suwałkach.	VI-IX	Przy współpracy ze Stowarzyszeniem Miłośników SPK „Kraina Hańczy” uzyskano dofinansowanie ze środków Miasta Suwałki na realizację zadania publicznego pn. „Suwalska turystyczna rodzinka zwiedza SPK”. Kwota dotacji – 4 000 zł.
8.	„Fascynujący świat przyrody i kultury SPK - gra terenowa” - projekt kierowany we współpracy ze Stowarzyszeniem Miłośników SPK "Kraina Hańczy" do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego.	V-VIII	Przy współpracy ze Stowarzyszeniem Miłośników SPK „Kraina Hańczy” uzyskano dofinansowanie ze środków Województwa Podlaskiego na realizację zadania publicznego pn. „Fascynujący świat przyrody i kultury - gra terenowa oszczędzamy energię”. Kwota dotacji - 8 400 zł.
9.	Szkolenia z zakresu ochrony krajobrazu dla pracowników gmin, starostwa, architektów i mieszkańców SPK. Projekt kierowany we współpracy ze Stowarzyszeniem Miłośników SPK „Kraina Hańczy” do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego.	VI-XII	Projekt „Chrońmy krajobraz SPK!” skierowany został o dofinansowanie do Urzędu Marszałkowskiego WP. Z powodu braku uzyskania dofinansowania nie został zrealizowany.
10.	„Ochrona wartości przyrodniczych Góry Cisowej” - projekt kierowany we współpracy ze Stowarzyszeniem Miłośników SPK „Kraina Hańczy” do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego.	V-XI	Przy współpracy ze Stowarzyszeniem Miłośników SPK „Kraina Hańczy” uzyskano dofinansowanie ze środków Województwa Podlaskiego na realizację zadania publicznego pn. „Ochrona wartości przyrodniczych Góry Cisowej przed nadmierną antropopresją”. Kwota dotacji - 25 000 zł.

	11.	„Młodzi dendrolodzy na tropie” – warsztaty z rozpoznawania rodzimych drzew i krzewów. Projekt kierowany do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego	V-XI	Projekt „Młodzi dendrolodzy na tropie” – warsztaty z rozpoznawania rodzimych drzew i krzewów skierowany został o dofinansowanie do Urzędu Marszałkowskiego WP. Z powodu braku uzyskania dofinansowania nie został zrealizowany.
VIII	Prace gospodarcze			
	1.	Bieżące prace remontowe i konserwatorskie infrastruktury.	IV-XI	<ul style="list-style-type: none"> • We współpracy z Stowarzyszeniem Miłośników SPK „Kraina Hańczy” w ramach realizacji zadania „Ochrona wartości przyrodniczych Góry Cisowej przed nadmierną antropopresją” wyremontowało punkt widokowy na Górze Cisowej (wymieniono ogrodzenie na szczycie i u podnóża góry, odrestaurowano poręcz, wyremontowano drewniane schody oraz wykonano tablicę edukacyjną o Górze Cisowej). Dofinansowanie - Województwo Podlaskie. • Sprawdzono i dokonano bieżących napraw piwniczek ziemnych – miejsc hibernacji nietoperzy. Wyremontowano nową piwniczkę w miejscowości Przełomka (uzupełnienie ubytków, montaż nowych drzwi i cegieł typu dziurawka). • Wykazano: teren rezerwatu przyrody „Głazowisko Bachanowo”, trasy ścieżek edukacyjnych: „Porosty”, „U źródeł Szeszupy”, „Doliną Czarnej Hańczy”, „Opowieści Turtula”; ciągi piesze prowadzące po parku podworskim w Starej Hańczy, na punkty widokowe: w Turtulu, na Górę Cisową i Zamkową, wieże widokowe. • Udrażnianie szlaków turystycznych – przecinka gałęzi, krzewów, wykaszanie traw - niebieski szlak pieszy wzdłuż jeziora Hańcza, czarny szlak w Wodziłkach, zielony szlak z Góry Zamkowej do wsi Udziejek Górny. • Remont kładki na niebieskim szlaku rowerowym. • Zbiórka śmieci przy Miejscach Obsługi Rowerzystów (MOR) – Rutka, Bachanowo, Stara Hańcza; parkingach w Szeszupce, Przełomce, ścieżkach edukacyjnych SPK, w miejscach licznie odwiedzanych przez turystów – Góra Zamkowa, Góra Cisowa, punkty widokowe w Turtulu, Jacznie, przy wieżach widokowych w Malesowiźnie i Przełomce.
IX	Inne			
	1.	Uczestniczenie w szkoleniach, warsztatach i konferencjach dotyczących zakresu działalności SPK.	II-XII	<p>1. Uczestniczenie w szkoleniach, warsztatach i konferencjach:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 10.01.2023 (Białystok) - konferencja inauguracyjna „Fundusze Europejskie dla

Podlaskiego”;

- 22.03.2023 (Jeleniewo) - spotkanie dot. projektu naukowego SEMACRET o badaniu surowców krytycznych w Suwalskim Masywie Anortozytowym;
- 23.03.2023 (Osowiec-Twierdza) – udział w terenowych warsztatach edukacyjnych w BPN;
- 15.04.2023 r. (Białystok) - udział w pracach komisji konkursowej finału okręgowego XXXVIII Olimpiady Wiedzy Ekologicznej w Białymstoku;
- 21.04.2023 (Krzywe) - spotkanie branży turystycznej w WPN;
- 27-28.04; 30.05, 7.06.; 16.11.2023 r. (Białystok) – udział w warsztatach „Akademii Dialogu”, zorganizowanych przez Ośrodek Wspierania Organizacji Pozarządowych w Białymstoku;
- 3.05 i 26.08.2023 r. (Suwałki) – udział w obchodach jubileuszu 15 lat działalności Stowarzyszenia Inicjatyw Społeczno-Kulturalnych „Nad Czarną Hańczą”;
- 12.05.2023 (Sejny) – udział w warsztatach dotyczących turystycznych projektów transgranicznych w ramach Programu INTERREG Litwa-Polska 2021-2027;
- 22-23.05.2023 (Wigry) – udział w warsztatach „Jaćwingowie - nieznani wikingowie Suwalszczyzny”. Wydarzenie zorganizowane przez Centrum Govtech w ramach cyklu Via Culturalia w ramach I Festiwalu Jaćwieskiego na Wigrach;
- 24.05.2023 r. (Wigry) – udział w międzynarodowej konferencji naukowej „Łączy nas woda” w Pokamedulskim Klasztorze w Wigrach. Organizatorzy konferencji: WPN, BPN i NPN;
- 06.06.2023 r. (Supraśl) – udział w konferencji „Wyzwania klimatyczne”, zorganizowanej z okazji 35. lat Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej;
- 19-20.06.2023 r.(Szczelment) – udział w konferencji „Bezpieczeństwo energetyczne kraju na przykładzie instalacji w Północno-Wschodniej Polsce”. Wygłoszenie referatu na temat „Odnawialne źródła energii, a inwestycje na terenach chronionych”. Konferencja zorganizowana przez WFOŚiGW w Białymstoku w ramach Projektu Doradztwa Energetycznego;
- 13.08.2023 r. (Błaskowizna) – prezentacja walorów przyrodniczo-krajobrazowych SPK oraz zasad obowiązujących na obszarze chronionym podczas spotkania z grupą nurków w Centrum Nurkowego Banana Divers Hańcza;
- 09.09.2023 r. (Smolniki) – prezentacja walorów przyrodniczo-krajobrazowych SPK podczas konferencji „Wyzwania dla współczesnej psychiatrii i psychoterapii” w

			<p>Ośrodka Terapeutycznym Suwalskiego Szpitala Psychiatrycznego.</p> <ul style="list-style-type: none"> • 21.09.2023 r. (Waliły Osada) - udział w III ogólnopolskiej konferencji „Inwentaryzacja i monitoring przyrodniczy w parkach krajobrazowych”. Wygłoszenie referatu na temat „Monitoringu i ochrony miejsc hibernacji nietoperzy w SPK”; • 06.10.2023 r. (Suwałki) - konferencja „50 lat minęło. Co dalej z kulturą sudowską?” zorganizowana przez Muzeum Okręgowe w Suwałkach. • 13.10.2023 r. (Rutka-Tartak) – udział w obchodach Stulecia Szkolnictwa w Gminie Rutka-Tartak; • 21.11.2023 r. – udział w szkoleniu on-line w ramach Punktu dla Przyrody. • 02.12.2023 r. (Błaskowizna) – udział w VI Ogólnopolskie Seminarium Naukowych Badań Podwodnych „Ekosystemy jeziorne oczami płetwonurka”. Wygłoszenie referatu nt. „Krajobrazu pojeziernego SPK”. • 07.12.2023 r. (Suwałki) – udział w spotkaniu członków Suwalskiej Organizacji Turystycznej; • 07.12.2023 (Supraśl) - udział w panelu dyskusyjnym XI Forum Idei Miast Turystycznych; • 14.12.2023 r. (Jeleniewo) – udział w promocji książki autorstwa T. Naruszewicza „Miejscowości gminy Jeleniewo”.
2.	Organizacja posiedzenia Rady Parku.	VI	<p>12.06.2023 r. – spotkanie Rady SPK. Rada przyjęła sprawdzanie merytoryczne i finansowe SPK za 2022 rok oraz zapoznała się z stanem realizacji projektów z zakresu ochrony przyrody i krajobrazu, edukacji i turystyki przyjętych do realizacji w 2023 roku. Podczas spotkania został przedstawiony operat Ochrony Wolorów Krajobrazowych SPK przygotowany do nowego planu ochrony Parku.</p>
X.	Poza planem pracy		
	<p style="text-align: center;">I-XII</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przygotowanie i realizacja projektu „Promocja ochrony różnorodności biologicznej i przyrodniczej SPK poprzez modernizację ścieżki edukacyjnej „Opowieści Turtula” i inne działania wspierające ochronę przyrody”. <p>W ramach zadania wyremontowano elementy infrastruktury ścieżki edukacyjnej „Opowieści Turtula”, w tym wymieniono 230 mb kładek w tzw. labiryncie (wymiana drewna na tworzywo sztuczne „hanit”), utworzono łąkę kwietną, suchy potok, system nawadniania ogrodu ziołowego, zadrzewienia rodzimych gatunków drzew w parku podworskim w Starej Hańczy oraz wyposażono ścieżkę i park podworski w elementy służące ochronie przyrody: domki dla ptaków, nietoperzy, jeży, wiewiórek i owadów; karmniki dla ptaków, pływające platformy pod gniazda ptaków wodnych, poidełka dla ptaków i owadów, itp.</p> <p>Zadanie dofinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego. Całkowita wartość zadania – 1 054 930,79 zł;</p>		

dofinansowanie z RPOWP – 892 180,95 zł.

- 30.05.2023 r. (Masiewo Stare, Kalitnik) - wizyta studyjna w stadninach konika polskiego i rasy huculskiej w związku z przygotowaniem do projektu strategicznego Województwa Podlaskiego „Ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz funkcji ekosystemów na terenie województwa podlaskiego”.
- 14.06.2023 r. zorganizowano I Bieg przełajowy „Z biegiem Szeszupy” dla uczniów szkół podstawowych z terenu SPK, w którym uczestniczyło 20 uczniów ze SP w Pawłówce i Rutce-Tartak. Uczestnicy pokonali trasę ok. 3 km, a następnie drużynowo rozwiązywali zadania przyrodnicze. Zwycięzcą została drużyna z SP w Pawłówce. Wyłoniono też i nagrodzono uczniów z najlepszym czasem w kategorii chłopców i dziewcząt. Imprezę zakończono wspólnym ogniskiem.
- 1.07.2023 r. (Nowa Pawłówka) – udział w obchodach stulecia Parafii Trójcy Przenajświętszej w Nowej Pawłówce.
- 2.07.2023 r. (Wasilków) – uczestnictwo w III Pikniku Podlaskich Parków Narodowych i Krajobrazowych w Podlaskim Muzeum Kultury Ludowej w Wasilkowie. SPK Przygotował stoisko edukacyjne z grami, konkursami, zabawami o tematyce przyrodniczej. Podczas Pikniku rozdawano wydawnictwa i gadzety Parku. Dodatkową atrakcją była gra terenowa przybliżająca zwiedzającym ochronę przyrody oraz bogactwo przyrodniczo-kulturowe województwa podlaskiego.
- Podpisano deklarację z Wschodnioeuropejską Akademią Nauk Stosowanych w Białymstoku dot. organizacji i realizacji praktyk zawodowych studentów.
- 27.05.2023 r. - obchody jubileuszu 60. lat utworzenia rezerwatu przyrody „Jezioro Hańcza”. Uczestnicy imprezy uprzątnęli wschodni brzeg jeziora Hańcza. Śmieci, które znalazły się w wodzie wyłowili Płetwonurkowie z Centrum Nurkowego Banana Divers. Dodatkową atrakcją było spotkanie z jaćwieskimi wojami i pływanie dżubanką.
- 27.06.2023 r. we współpracy z Centrum Edukacji Nauczycieli w Suwałkach zorganizowano warsztaty dla nauczycieli na ścieżce edukacyjnej „Opowieści Turtula”.
- 1.07, 10.08 i 24.08.2023 r. zorganizowano pobyt dzieci i młodzieży na terenie SPK w ramach półkolonii organizowanych przez Suwalski Ośrodek Kultury.
- 18 i 25.07.2023 r. zorganizowano pobyt dzieci na terenie SPK w ramach półkolonii organizowanych przez GOK w Jeleniewie i GOK w Raczkach.
- 29-30.07.2023 r. – współorganizacja I Historycznego Festiwalu Jaćwieskiego Pera Sudinoi „Przybycie Jaćwingów” w parku podworskim w Starej Hańczy. Główni organizatorzy: Bractwo Pera Sudinoi Synowie Jaćwieży z Suwałk, Stowarzyszenie „Jasne Życie”, Hnoss Silver Craft.
- 9-11.08.2023 r. (Słupsk) – wizyta studyjna przedstawicieli SPK, PKPK i Departamentu Ochrony Środowiska Urzędu Marszałkowskiego w Białymstoku w zespole Pomorskich Parków Krajobrazowych w Słupsku, w związku z przygotowaniem do prac nad projektami nowych planów ochrony dla parków krajobrazowych województwa podlaskiego.
- 9.09.2023 r. - w ramach obchodów Ogólnopolskiego Dnia Parków Krajobrazowych zorganizowano wycieczkę pieszą czarnym szlakiem pieszym od Łopuchowa do Błaskowizny, w której uczestniczyło 49 osób.
- 28-29.09.2023 r. (Stankuny) - spotkanie kadr parków krajobrazowych województwa podlaskiego z Wicemarszałkiem Województwa Podlaskiego oraz przedstawicielami Departamentu Ochrony Środowiska Urzędu Marszałkowskiego w Białymstoku. Tematem przewodnim było ustalenie zakresu prac w

	<p>związku z przystąpieniem do projektu „Ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz funkcji ekosystemów na terenie województwa podlaskiego”. Projekt ubiega się o dofinansowanie z Funduszy Europejskich dla Podlaskiego na lata 2021-2027. Ponadto w spotkaniu udział wzięli przedstawiciele Podlaskiego Biura Planowania Przestrzennego, którzy przybliżyli poziom zaawansowania prac nad audytem krajobrazowym dla województwa podlaskiego. Prof. Wiesław Fałtynowicz wygłosił referat nt. porostów. Spotkanie zakończyła wizyta w SPK.</p> <ul style="list-style-type: none">• Uczestniczano w pracach komisji konkursowej VI Powiatowego Konkursu Fotograficznego „Matematyka w przyrodzie naszego regionu”, którego tematem przewodnim były „Motyle” oraz przekazano nagrody w postaci wydawnictw i gadżetów SPK na ww. konkurs.• Przeprowadzono konkurs mikołajkowy w celu propagowania rozwiązań ekologicznych w życiu codziennym, w gospodarstwach domowych i w ich otoczeniu skierowany do mieszkańców Powiatu Suwalskiego i Miasta Suwałki. Nagrodzono pięć osób, które otrzymały świerka pospolitego (choinkę) w doniczce.• Przeprowadzono prace porządkowe na pozostałościach cmentarza założonego przez właścicieli majątku Stara Hańcza.• Rozmieszczono przy siedzibie SPK w miejscowości. Rutka i Szurpiły lepy feromonowe na motyla szrotówka kasztanowiaczka, atakującego kasztanowce.• Przeprowadzono przeglądy gwarancyjne infrastruktury ścieżki edukacyjnej „Polodowcową rynną jez. Hańcza”, w tym infrastruktury wyposażenia parku podworskiego w Starej Hańczy i wież widokowych w Malesowiznie i Przełomce.
--	--